

EKONOMSKA EFIKASNOST PČELARSKO-MASLINARSKOG OBITELJSKOG POLJOPRIVREDNOG GOSPODARSTVA

ECONOMIC EFFICIENCY OF THE BEEKEEPING AND OLIVE PRODUCTION FAMILY FARM

J. Gugić, V. Par, M. Njavro, J. Matijaš

SAŽETAK

Cilj rada bio je utvrditi ekonomsku efikasnost pčelarske i maslinarske proizvodnje i razvojnu sposobnost odabranog pčelarsko-maslinarskog obiteljskog poljoprivrednog gospodarstva (OPG) koje se nalazi na području općine Marina u Splitsko-dalmatinskoj županiji. Kalkulacijama utvrđeni troškovi i prihodi predstavljali su podlogu za izračunavanje relevantnih ekonomskih veličina i pokazatelja pčelarske i maslinarske proizvodnje, kao i poslovanja gospodarstva u cjelini. Na gospodarstvu živi ukupno 6 članova, a u obavljanju poslova u pčelarskoj i maslinarskoj proizvodnji prevladava obiteljski rad. Analizirano gospodarstvo ima mobilni pčelinjak otvorenog tipa sa 80 proizvodnih standardnih Langstroth-Rootovih (LR) košnica, te 1,55 ha maslinika sa ukupno 170 stabala masline. Na razini cijeloga gospodarstva u 2008. godini ostvaren je financijski rezultat u iznosu od 63.473,00 kn, a u 2009. godini u iznosu od 27.161,00 kn. Vrijednosti ekonomskih pokazatelja proizvodnosti rada, ekonomičnosti i rentabilnosti pokazuju da je poslovanje gospodarstva tijekom dvogodišnjeg razdoblja bilo ekonomski efikasno.

Ključne riječi: pčelarstvo, maslinarstvo, obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo, financijski rezultat, ekonomska efikasnost

ABSTRACT

The aim of the paper was to evaluate the economic efficiency of beekeeping and olive production, and the development possibilities of a selected beekeeping and olive production family farm in the area of Marina Municipality, Split-Dalmatia County. Costs and revenues deduced in the calculations represented the basis for a calculation of relevant economic indicators of beekeeping and

olive production, and of the family farm business as a whole. Six family members live on the farm, where family work prevails in beekeeping and olive production. On the analysed family farm there is a mobile apiary with 80 honey producing standard Langstroth-Root (LR) hives, and 1.55 hectares of olive grove, and a total of 170 olive trees. In 2008 at the level of the complete family farm, the achieved financial result amounted to 63,473.00 HRK, and in 2009 the amount was 27,161.00 HRK. The values of economic indicators of labour productivity, cost-effectiveness and profitability show that within two working years the family farm business was economically efficient.

Key words: beekeeping, olive production, family farm, financial result, economic efficiency

UVOD

Pčelarska i maslinarska proizvodnja odvijaju se pod utjecajem bioloških, ekoloških, tehnoloških i organizacijsko-ekonomskih čimbenika te su izložene brojnim rizicima.

Za komercijalna obiteljska poljoprivredna gospodarstva temeljni cilj poslovanja u tržišnim uvjetima gospodarenja je ostvarivanje profitabilnosti, gdje je ostvareni profit naknada za preuzeti rizik. Za utvrđivanje visine ostvarenog profita, mjerenje uspješnosti poslovanja, efikasnosti korištenja proizvodnih resursa i uporabe pojedinih inputa u proizvodnom procesu za proizvodnju određene količine proizvoda, potrebno je provesti ekonomsku analizu rezultata svake pojedine proizvodnje i poslovanja gospodarstva u cjelini. U tom kontekstu, cilj rada je utvrditi ekonomsku efikasnost pčelarske i maslinarske proizvodnje i razvojnu sposobnost odabranog pčelarsko-maslinarskog obiteljskog poljoprivrednog gospodarstva koje se nalazi na području općine Marina u Splitsko-dalmatinskoj županiji.

METODE RADA I IZVORI PODATAKA

Na temelju anketnih podataka o proizvodnim i ekonomskim obilježjima pčelarske i maslinarske proizvodnje na odabranom obiteljskom poljoprivrednom gospodarstvu koje se nalazi na području općine Marina u Splitsko-dalmatinskoj županiji izrađene su kalkulacije pokrića varijabilnih troškova pčelarske i maslinarske proizvodnje za 2008. i 2009. godinu. Kalkulacijama

utvrđeni troškovi i prihodi predstavljali su podlogu za izračunavanje relevantnih ekonomskih veličina i pokazatelja pčelarske i maslinarske proizvodnje, kao i poslovanja gospodarstva u cjelini (Majcen, 1988; Karić, 2002; Jelavić i sur., 1993). Efikasnost se obično definira kao splet triju temeljnih ekonomskih načela poslovanja: proizvodnosti, ekonomičnosti i rentabilnosti (Kuvačić, 1998). Proizvodnost rada predstavlja odnos između ostvarene količine učinaka i količine rada upotrebljenog za njeno ostvarenje. Vrijednosno izražena proizvodnost rada je odnos vrijednosti proizvodnje i količine rada, a izračunava se prema sljedećoj formuli (Jelavić i sur., 1993):

$$p = \frac{UP}{L} \quad (1)$$

gdje je:

p – proizvodnost rada

UP – ukupni приход

L – količina rada

Pod ekonomičnošću se obično podrazumijeva stupanj štedljivosti u ostvarivanju učinaka, koja se izražava kroz odnos između outputa i inputa (Jelavić i sur., 1993). U tom smislu, ukupna ekonomičnost predstavlja odnos između ukupnih prihoda i ukupnih troškova te se izračunava prema sljedećoj formuli:

$$e = \frac{UP}{UT} \quad (2)$$

gdje je:

e – ekonomičnost

UP – ukupni приход

UT – ukupni troškovi

S obzirom na vrijednost koeficijenta ekonomičnosti moguće su tri situacije:

$e > 1$ – poslovanje je ekonomično,

$e = 1$ – poslovanje je na granici ekonomičnosti,

$e < 1$ – poslovanje je neekonomično.

Podrazumijeva se da je bolje da koeficijent ekonomičnosti bude što veći broj.

Rentabilnost je ekonomsko mjerilo uspješnosti koje predočava unosnost uloženog kapitala u nekom vremenskom razdoblju, odnosno u nekom poslu, a iskazuje se kroz odnos poslovnog rezultata odnosno profita i uloženog kapitala. U poljoprivredi se rentabilnost proizvodnje često mjeri odnosom financijskog rezultata prema ukupnim troškovima i izračunava prema sljedećoj formuli (Karić, 2002):

$$r = \frac{FR}{UT} \cdot 100 \quad (3)$$

gdje je:

r – stopa rentabilnosti proizvodnje

FR – financijski rezultat

UT – ukupni troškovi

Rentabilno poslovati znači poslovati s dobitkom; prema tome bolje je da stopa rentabilnosti bude što je moguće veća.

REZULTATI ISTRAŽIVANJA I RASPRAVA

Analizirano gospodarstvo bavi se pčelarstvom i maslinarstvom, a posluje kao fizička osoba izvan sustava PDV-a i poreza na dohodak. Prema tome, gospodarstvo proizvodi pčelinje proizvode (med, propolis i vosak) i maslinovo ulje.

Na gospodarstvu živi ukupno 6 članova. Prosječna starosna dob članova gospodarstva je 52 godine. Vlasnik i nositelj obiteljskog poljoprivrednog gospodarstva isključivo je radno angažiran na gospodarstvu te je u statusu poljoprivrednika prijavljen na mirovinsko osiguranje, a također je i zadrugar PZ „Marina“.

U obavljanju poslova na obiteljskom poljoprivrednom gospodarstvu angažirani su svi članovi domaćinstva, a za obavljanje elajotehničkih zahvata rezidbe i berbe maslina gospodarstvo uz obiteljski rad koristi i uslugu unajmljenog sezonskog rada.

Pojedini članovi domaćinstva sudjeluju u različitom opsegu i intenzitetu u obavljanju poslova na gospodarstvu. Najviše je radno angažiran vlasnik i nositelj gospodarstva, a najmanje njegova kći. Za obavljanje poslova u maslinarstvu utrošeno je u 2008. godini ukupno 1.340 sati rada, a u 2009. godini 1.280 sati rada, dok je za obavljanje poslova u pčelarstvu u 2008. godini utrošeno ukupno 1.250 sati, a u 2009. godini 985 sati rada. Ukupni ljudski rad (vlastiti i unajmljeni) utrošen za obje proizvodnje u analiziranom gospodarstvu izražen u satima rada iznosio je u 2008. godini 2.590 h, a u 2009. godini 2.265 h. U obavljanju poslova u pčelarskoj i maslinarskoj proizvodnji prevladava obiteljski rad, koji u 2008. godini sudjeluje sa 82 %, a u 2009. godini sa 81 % u strukturi ukupno utrošenog ljudskog rada. U kalkulacijama troškova pčelarske i maslinarske proizvodnje obiteljski rad nije bio kalkuliran kao trošak te je valoriziran kroz financijski rezultat.

Kada je riječ o proizvodnim kapacitetima u pčelarstvu, gospodarstvo ima 80 proizvodnih standardnih Langstroth-Rootovih (LR) košnica. Prema smještaju i tipu, gospodarstvo ima mobilni pčelinjak otvorenog tipa. Pčelinjak je smješten na obiteljskom posjedu ukupne površine 2300 m². Pčelinjak se nalazi na sjevernoj strani posjeda, gdje je smješteno i pomoćno skladište površine 30 m², a košnice su postavljene u okolici tog skladišta. U skladištu se nalazi komora za konzerviranje saća, 20 pričuvnih košnica, 10 pomoćnih košnica (nukleusa), te razna pčelarska oprema, pribor i materijal koji je potreban za pčelarenje. Neposredno uz obiteljsku kuću nalazi se preradbeno-skladišni prostor površine 40 m² koji služi za vrcanje meda, otapanje starih saća, preradu propolisa, te pakiranje proizvoda. Seljenje se vrši jednom godišnje na tuđi privatni posjed koji se nalazi na području općine Lovinac u Ličko-senjskoj županiji, na pola puta između naselja Lovinac i Gornja Ploča.

Pčelinje zajednice borave u Lici od 01. lipnja do 15. rujna svake godine, a sele se zbog izdašnije pčelinje paše na području Like tijekom ljetnog razdoblja. U pčelinjaku se redovito provode odgovarajuće apitehničke mjere, poglavito profilaksa i suzbijanje pčelinjih bolesti. Od pčelarske opreme i pribora gospodarstvo posjeduje električnu i mehaničku vrcaljku meda, topionik voska, pčelarsku vagu, dimilice, dlijeta i ostali sitni pčelarski pribor.

Analizirano gospodarstvo ima ukupno 1,55 ha maslinika koji je smješten na četiri odvojene parcele koje se nalaze u katastarskoj općini Marina. Ukupan broj stabala u masliniku je 170, od toga je 160 stabala sorte Oblica, dok je 10 stabala sorte Levantinka. Tlo u masliniku je plitko i skeletoidno. Način uzgoja masline koji primjenjuje analizirano gospodarstvo može se okarakterizirati kao ekstenzivan. U masliniku se redovito provode agrotehnički zahvati gnojidbe tla (jesenska i proljetna gnojidba) i zaštite od biljnih štetočinja (štetnika, bolesti i korova), te elajotehnički zahvati rezidbe (zimsko i ljetno rezidba) i berbe. U masliniku se radne operacije gnojidbe, rezidbe i berbe obavljaju ručno, dok se strojno obavlja zaštita od biljnih štetočinja. Navodnjavaju se masline samo na jednoj mikrolokaciji gdje se nalaze 54 stabla, a izvor vode za navodnjavanje je bušotina. Prerada plodova masline u ulje uslužno se obavlja u uljari PZ „Marina“. Od strojeva i opreme koja se koristi u maslinarskoj proizvodnji gospodarstvo posjeduje agregat Honda snage 2,5 kW, pumpu Grundfos, visokotlačnu pumpu M.I.O, dvije motorne pile marke Stihl, stroj za usitnjavanje grana i lišća Honda, dva inoks spremnika od 150 l i pet plastičnih spremnika od 400 l.

U vlasništvu gospodarstva nalazi se i 6,55 ha neobrađenog poljoprivrednog zemljišta (1 ha oranica i 5,55 ha pašnjak) koje je smješteno na deset parcela na području općine Marina. Od resursa koji se koriste u obje proizvodnje gospodarstvo posjeduje u sklopu obiteljske kuće izložbeno-prodajni prostor površine 10 m², te gospodarsko vozilo i prikolicu.

Procijenjena vrijednost ukupne dugotrajne materijalne imovine analiziranog gospodarstva iznosi 7.479.250,00 kn, od čega 29 % čine osnovna sredstva koja se koriste u pčelarskoj i maslinarskoj proizvodnji. S obzirom na vrijeme kada su osnovna sredstva stavljena u uporabu i njihov amortizacijski vijek, prema Pravilniku o amortizaciji (N.N. br. 54/01) sva osnovna sredstva koja posjeduje gospodarstvo su amortizirana. Vrijednost i struktura proizvodnih resursa kojima raspolaže analizirano gospodarstvo, kao i neopterećenost kreditnim obvezama, ukazuju na njegov stabilni gospodarski položaj.

Ukupni troškovi pčelarske proizvodnje u 2008. proizvodnoj godini iznosili su 17.221,00 kn, a u 2009. godini iznosili su 17.778,00 kn (Tablica 1.). U obje godine najveću pojedinačnu troškovnu stavku čini trošak investicijskog održavanja koji se odnosi na kupnju materijala za popravak i bojanje proizvodnih košnica.

Tablica 1. Kalkulacija troškova pčelarske proizvodnje na OPG-u

Table 1. Calculation of beekeeping production costs on the family farm

Vrsta troška <i>Cost types</i>	2008. godina <i>year 2008</i>	2009. godina <i>year 2009</i>
	Iznos (kn) <i>Amount (HRK)</i>	Iznos (kn) <i>Amount (HRK)</i>
Hrana za pčele <i>Food for bees</i>	1.300,00	2.120,00
Veterinarski lijekovi <i>Veterinary drugs</i>	1.778,00	1.918,00
Ambalaža <i>Packaging</i>	2.280,00	1.380,00
Gorivo <i>Fuel</i>	2.016,00	2.430,00
Investicijsko održavanje <i>Investment cost maintenance</i>	3.205,00	3.535,00
Registracija vozila <i>Vehicle registration</i>	1.525,00	1.525,00
Najam vozila za transport <i>Van rental for transport</i>	1.500,00	1.500,00
Najam parcele <i>Rent of plot</i>	1.000,00	1.000,00
Mirovinsko osiguranje <i>Retirement insurance</i>	1.512,00	1.512,00
Ostali troškovi <i>Other costs</i>	1.105,00	858,00
Ukupni troškovi <i>Total costs</i>	17.221,00	17.778,00

Izvor: vlastito istraživanje
Source: author's research

Gospodarstvo proizvodi dvije vrste nektarnog multiflornog meda – livadni med i multiflorni med u kojemu prevladavaju kadulja i drača. Tijekom 2008. proizvodne godine obavljena su dva vrcanja; prvo početkom lipnja i drugo sredinom srpnja, dok je u 2009. proizvodnoj godini obavljeno jedno vrcanje sredinom srpnja. Naime, veliko kolebanje u proizvodnji meda između 2008. i 2009. proizvodne godine prvenstveno je uvjetovano lošijim vremenskim prilikama tijekom 2009. godine u razdoblju pčelinje paše i s tim u svezi slabijim medenjem medonosnih biljaka, što se odrazilo na proizvodne, a posljedično i na ekonomske rezultate pčelarske proizvodnje u 2009. godini. Ostvareni ukupni

prihod od pčelarske proizvodnje na gospodarstvu u 2008. godini iznosio je 77.450,00 kn, a u 2009. godini 32.650,00 kn (Tablica 2.). Gospodarstvo je prodavalo pčelinje proizvode izravnom prodajom na gospodarskom dvorištu, tj. „kućnom pragu“. Med je pakiran u staklene tegle od 720 ml, a otopljeni propolis u plastične bočice od 10 ml. Prodajna cijena meda od 50,00 kn/kg značajno je veća od prosječne proizvođačke cijene meda u RH koja je u 2008. godini iznosila 13,65 kn/kg, a u 2009. 16,49 kn/kg (Državni zavod za statistiku RH, 2010).

Tablica 2. Ukupni prihod pčelarske proizvodnje na OPG-u

Table 2. Total revenue of beekeeping production on the family farm

Vrsta prihoda <i>Types of revenue</i>	2008. godina <i>year 2008</i>		2009. godina <i>year 2009</i>	
	Količina <i>Quantity</i>	Iznos (kn) <i>Amount (HRK)</i>	Količina <i>Quantity</i>	Iznos (kn) <i>Amount (HRK)</i>
Prihod od prodaje meda, pc=50,00 kn/kg <i>Sales revenue from honey, selling price=50.00 HRK/kg</i>	1415 kg	70.750,00	485 kg	24.250,00
Prihod od prodaje krutog propolisa, pc=500,00 kn/kg <i>Sales revenue from crude propolis, selling price=500.00 HRK/kg</i>	0,5 kg	250,00	1 kg	500,00
Prihod od prodaje otopljenog propolisa, pc=2,00 kn/ml <i>Sales revenue from dissolved propolis, selling price=2.00 HRK/ml</i>	1050 ml	2.100,00	1200 ml	2.400,00
Prihod od prodaje sirovog voska, pc=30,00 kn/kg <i>Sales revenue from beeswax, selling price=30.00 HRK/kg</i>	25 kg	750,00	18 kg	540,00
Prihod od prodaje rojeva, pc=400,00 kn/roj <i>Sales revenue from swarms, selling price=400.00 HRK/swarm</i>			4 kom.	1.600,00
Prihod od poticaja <i>Subsidy revenue</i>	80 kom.	3.600,00	80 kom.	3.360,00
Ukupni prihod <i>Total revenue</i>		77.450,00		32.650,00

Izvor: vlastito istraživanje
Source: author's research

U 2008. godini gospodarstvo je ostvarilo financijski rezultat od proizvodnje i prodaje pčelinjih proizvoda u iznosu od 60.229,00 kn, a u 2009. godini u iznosu od 14.872,00 kn. U 2008. godini cijena koštanja meda iznosila je 11,48 kn/kg, a proizvodnja od 197 kg meda pokriva ukupne troškove, dok je u 2009. godini cijena koštanja meda iznosila 32,32 kn/kg, a ukupni troškovi bili su pokriveni pri proizvodnji meda od 265 kg.

U analitičkom razdoblju proizvodnost rada u pčelarstvu iznosila je 61,96 kn/sat u 2008. i 33,15 kn/sat u 2009. godini. Pozitivne vrijednosti ekonomskih pokazatelja ekonomičnosti (4,5 u 2008. i 1,84 u 2009.) i rentabilnosti proizvodnje (350 % u 2008. i 84 % u 2009.) pokazuju da je pčelarska proizvodnja u analiziranom gospodarstvu u 2008. i 2009. godini bila ekonomična i rentabilna.

Tablica 3. Kalkulacija troškova maslinarske proizvodnje na OPG-u

Table 3. Calculation of olive production costs on the family farm

Vrsta troška <i>Cost types</i>	2008. godina <i>year 2008</i>	2009. godina <i>year 2009</i>
	Iznos (kn) <i>Amount (HRK)</i>	Iznos (kn) <i>Amount (HRK)</i>
Mineralna gnojiva / <i>Mineral fertilizers</i>	3.647,00	3.903,00
Sredstva za zaštitu bilja / <i>Pesticides</i>	2.084,00	2.120,00
Ambalaža / <i>Packaging</i>	1.600,00	0,00
Gorivo / <i>Fuel</i>	1.805,00	1.965,00
Unajmljeni rad / <i>Seasonal labour force</i>	5.850,00	4.920,00
Usluga prerade / <i>Processing costs</i>	6.400,00	5.671,00
Investicijsko održavanje / <i>Investment cost maintenance</i>	1.450,00	2.350,00
Registracija vozila / <i>Vehicle registration</i>	1.525,00	1.525,00
Mirovinsko osiguranje / <i>Retirement insurance</i>	1.512,00	1.512,00
Ostali troškovi / <i>Other costs</i>	350,00	0,00
Ukupni troškovi / <i>Total costs</i>	26.223,00	23.966,00

Izvor: vlastito istraživanje
Source: author's research

Ostvareni ukupni prihod od maslinarske proizvodnje na gospodarstvu u 2008. godini iznosio je 29.485,00 kn, a u 2009. godini 36.255,00 kn (Tablica 4.). Gospodarstvo je prodavalo maslinovo ulje izravnom prodajom na gospodarskom dvorištu, tj. „kućnom pragu“ i neizravno kroz otkup poljoprivrednoj zadruzi „Marina“ (samo u 2008. godini). Maslinovo ulje je pakirano u staklenu ambalažu od 1 l i plastičnu ambalažu od 5 l. Prodajna cijena maslinovog ulja od 76,80 kn/kg (70,00 kn/l) koju je gospodarstvo ostvarilo izravnom prodajom veća je od prosječne proizvođačke cijene maslinovog ulja u RH koja je u 2008. godini iznosila 57,16 kn/kg (52,37 kn/l), a u 2009. 59,08 kn/kg (54,13 kn/l) (Državni zavod za statistiku RH, 2010).

Tablica 4. Ukupni prihod maslinarske proizvodnje na OPG-u

Table 4. Total revenue of olive production on the family farm

Vrsta prihoda <i>Types of revenue</i>	2008. godina <i>year 2008</i>		2009. godina <i>year 2009</i>	
	Količina <i>Quantity</i>	Iznos (kn) <i>Amount (HRK)</i>	Količina <i>Quantity</i>	Iznos (kn) <i>Amount (HRK)</i>
Prihod od izravne prodaje ulja, pc=76,80 kn/kg <i>Direct sales revenue from olive oil, selling price=76.80 HRK/kg</i>	121 kg	9.293,00	378,2 kg	29.046,00
Prihod od neizravne prodaje ulja, pc=40,00 kn/kg <i>Indirect sales revenue from olive oil, selling price=40.00 HRK/kg</i>	208 kg	8.320,00		
Prihod od poticaja-prerada ploda <i>Subsidy revenue for fruit processing</i>	6113 kg	6.113,00	7530 kg	5.271,00
Prihod od poticaja-otkup ulja <i>Subsidy revenue for olive oil sale</i>	525 kg	5.759,00	208 kg	1.939,00
Ukupni prihod <i>Total revenue</i>		29.485,00		36.255,00

Izvor: vlastito istraživanje
Source: author's research

U 2008. godini gospodarstvo je ostvarilo financijski rezultat od proizvodnje i prodaje maslinovog ulja u iznosu od 3.262,00 kn, a u 2009. godini u iznosu od 12.289,00 kn. U 2008. godini cijena koštanja maslinovog ulja iznosila je 41,10 kn/kg, a proizvodnja od 105 kg ulja pokriva ukupne troškove, dok je u 2009.

godini cijena koštanja maslinovog ulja iznosila 35,04 kn/kg, a ukupni troškovi bili su pokriveni pri proizvodnji ulja od 109 kg.

U analitičkom razdoblju proizvodnost rada u maslinarstvu iznosila je 22,00 kn/sat u 2008. i 28,32 kn/sat u 2009. godini. Pozitivne vrijednosti ekonomskih pokazatelja ekonomičnosti (1,12 u 2008. i 1,51 u 2009.) i rentabilnosti proizvodnje (12,44 % u 2008. i 51,28 % u 2009.) pokazuju da je maslinarska proizvodnja u analiziranom gospodarstvu u 2008. i 2009. godini bila ekonomična i rentabilna. Međutim, ostvareni financijski rezultat i niske vrijednosti ekonomičnosti i rentabilnosti proizvodnje u 2008. godini ukazuju da maslinarska proizvodnja u ovoj proizvodnoj godini bez ostvarenih novčanih poticaja ne bi bila ekonomski održiva.

Na razini cijeloga gospodarstva u 2008. godini ostvaren je financijski rezultat u iznosu od 63.473,00 kn, a u 2009. godini u iznosu od 27.161,00 kn (Tablica 5.).

Tablica 5. Ekonomski pokazatelji poslovanja OPG-a

Table 5. Economic indicators of the family farm business

Ekonomska veličina/pokazatelj <i>Economic indicator</i>	2008. godina <i>year 2008</i>	2009. godina <i>year 2009</i>
Ukupni prihod, kn / <i>Total revenue, HRK</i>	106.935,00	68.905,00
Varijabilni troškovi, kn / <i>Variable costs, HRK</i>	30.233,00	27.285,00
Doprinos pokrića, kn / <i>Gross margin, HRK</i>	76.702,00	41.620,00
Fiksni troškovi, kn / <i>Fixed costs, HRK</i>	13.229,00	14.459,00
Ukupni troškovi, kn / <i>Total costs, HRK</i>	43.462,00	41.744,00
Financijski rezultat, kn / <i>Financial result, HRK</i>	63.473,00	27.161,00
Proizvodnost rada, kn/sat / <i>Labour productivity, HRK/hour</i>	41,29	30,42
Ekonomičnost / <i>Cost-effectiveness</i>	2,46	1,65
Rentabilnost, % / <i>Profitability, %</i>	146,04	65,07

Izvor: vlastito istraživanje
Source: author's research

Vrijednosti ekonomskih pokazatelja proizvodnosti rada, ekonomičnosti i rentabilnosti pokazuju da je poslovanje gospodarstva tijekom dvogodišnjeg razdoblja bilo ekonomski efikasno.

ZAKLJUČAK

Analizirano gospodarstvo bavi se pčelarstvom i maslinarstvom, a posluje kao fizička osoba izvan poreznog sustava. Na gospodarstvu živi ukupno 6 članova čija je prosječna starosna dob 52 godine. U obavljanju poslova u pčelarskoj i maslinarskoj proizvodnji prevladava obiteljski rad, koji u 2008. godini sudjeluje sa 82 %, a u 2009. godini sa 81 % u strukturi ukupno utrošenog ljudskog rada. Vrijednost i struktura proizvodnih resursa kojima raspolaže analizirano gospodarstvo, kao i neopterećenost kreditnim obvezama, ukazuju na njegov stabilni gospodarski položaj.

Ukupni troškovi pčelarske proizvodnje u 2008. proizvodnoj godini iznosili su 17.221,00 kn, a u 2009. godini iznosili su 17.778,00 kn. Ostvareni ukupni prihod od pčelarske proizvodnje u 2008. godini iznosio je 77.450,00 kn, a u 2009. godini 32.650,00 kn. U 2008. godini gospodarstvo je ostvarilo financijski rezultat od proizvodnje i prodaje pčelinjih proizvoda u iznosu od 60.229,00 kn, a u 2009. godini u iznosu od 14.872,00 kn. Veliko kolebanje u proizvodnji meda između 2008. i 2009. proizvodne godine prvenstveno je uvjetovano lošijim vremenskim prilikama tijekom 2009. godine u razdoblju pčelinje paše i s tim u svezi slabijim medenjem medonosnih biljaka, što se odrazilo na proizvodne, a posljedično i na ekonomske rezultate pčelarske proizvodnje u 2009. godini.

Ukupni troškovi maslinarske proizvodnje u 2008. proizvodnoj godini iznosili su 26.223,00 kn, a u 2009. godini iznosili su 23.966,00 kn. Ostvareni ukupni prihod od maslinarske proizvodnje na gospodarstvu u 2008. godini iznosio je 29.485,00 kn, a u 2009. godini 36.255,00 kn. U 2008. godini gospodarstvo je ostvarilo financijski rezultat od proizvodnje i prodaje maslinovog ulja u iznosu od 3.262,00 kn, a u 2009. godini u iznosu od 12.289,00 kn. Ostvareni financijski rezultat i niske vrijednosti ekonomičnosti i rentabilnosti proizvodnje u 2008. godini ukazuju da maslinarska proizvodnja u ovoj proizvodnoj godini bez ostvarenih novčanih poticaja ne bi bila ekonomski održiva.

Na razini cijeloga gospodarstva u 2008. godini ostvaren je financijski rezultat u iznosu od 63.473,00 kn, a u 2009. godini u iznosu od 27.161,00 kn. Vrijednosti ekonomskih pokazatelja proizvodnosti rada, ekonomičnosti i rentabilnosti pokazuju da je poslovanje gospodarstva tijekom dvogodišnjeg razdoblja bilo ekonomski efikasno.

U narednom razdoblju gospodarstvo će se naći pred izborom između ulaganja u proizvodnu i poslovnu ekspanziju te tehnološku modernizaciju pčelarske i maslinarske proizvodnje ili postupnog smanjivanja proizvodnih kapaciteta obje proizvodnje.

Rad je sažeta obrada završnog rada Josipa Matijaša naslova «Analiza poslovanja pčelarsko-maslinarskog obiteljskog poljoprivrednog gospodarstva», obranjenog na preddiplomskom međusveučilišnom studiju Mediteranska poljoprivreda u Splitu 14. lipnja 2010. godine pred povjerenstvom u sastavu: mr. sc. Josip Gugić, viši predavač (mentor), prof. dr. sc. Vjekoslav Par i doc. dr. sc. Mario Njavro.

LITERATURA

1. Državni zavod za statistiku RH (2010): Cijene poljoprivrednih proizvoda i dobara utrošenih u poljoprivrednu proizvodnju od 2005. do 2009.
2. Jelavić, A., Ravlić, P., Starčević, A., Šamanović, J. (1993): Ekonomika poduzeća. Ekonomski fakultet, Zagreb.
3. Karić, M. (2002): Kalkulacije u poljoprivredi. Poljoprivredni fakultet, Osijek.
4. Kuvačić, N. (1998): Poduzetnički projekt. Ekonomski fakultet Sveučilišta u Splitu i Veleučilište u Splitu.
5. Majcen, Ž. (1988): Troškovi u teoriji i praksi. Informator, Zagreb.
6. Pravilnik o amortizaciji. Narodne novine br. 54/01.
7. Zakon o državnoj potpori u poljoprivredi, ribarstvu i šumarstvu. Narodne novine br. 87/02, 117/03, 82/04, 12/05, 85/06, 141/06, 134/07, 85/08 i 4/09.

Adresa autora - Author's address:

mr. sc. Josip Gugić, viši predavač
Veleučilište «Marko Marulić»
Petra Krešimira IV. 30, 22300 Knin
e-mail: jgugic@veleknin.hr

Primljeno – Received:

10.01.2011.

prof. dr. sc. Vjekoslav Par
Agronomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
Svetošimunska cesta 25, 10000 Zagreb
e-mail: vpar@agr.hr

doc. dr. sc. Mario Njavro
Agronomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
Svetošimunska cesta 25, 10000 Zagreb
e-mail: mnjavro@agr.hr

Josip Matijaš, univ. bacc. ing. agr.
Dobročevo 3, 21222 Marina
e-mail: bepo.matijas@gmail.com